

Mikä on vialla filosofiassa?

Toimittajat esittivät otsikon kysymyksen minulle viime vuonna, kun toimin Yhdysvaltain filosofisen yhdistyksen¹ itäisen jaoston johtajana. Miksi filosofia on henkilökuntansa moninaisuudessa niin selvästi jäljessä kaikista muista humanistisista oppialoista? Miksi naisten ja ei-valkoisten (keskenään leikkaavina joukkoina) suhteelliset osuudet poikkeavat niin jyrkästi maan keskiarvosta ja jopa korkeakoulutuksen keskimääräisistä jakaumista?² Mikä filosofiassa on vikana?

Ja nyt alallamme on jälleen tapahtunut jotain uutisoinen arvoista: *The New York Timesin* etusivun uutiseksi asti pääsi juttu, jossa vaikutusvaltaista filosofia Colin McGinniä syytettiin seksuaalisesta häirinnästä ja kerrottiin hänen eroamisesta virastaan. Johtava kielifilosofi ei kyennyt tunnistamaan, kuinka seksuaalisesta kiusoitte- lusta tulee seksuaalista painostusta silloin, kun valta- käyttävä professori toimii näin toistuvasti nuorta nais- avustajaansa kohtaan. Tämä voisi johtaa mietiskelemään, mikä on vialla kielifilosofiassa.

McGinn puolusti itseään torjumalla syytöksen. Hänen mukaansa opiskelija ei yksinkertaisesti ymmärtänyt tarpeeksi kielifilosofiaa tajutakseen hänen vitsiensä vaarattomuutta. McGinn ei tarkoittanut vahingoittamista, eikä hänen sanomi- siinsa loogisesti sisältynyt vahingoittamista; täten opiskelijan tuntemus vahingoittamisesta on opiskelijan oma vika.

Kuinka surullista, että McGinnin puolustautuminen muistuttaa sitä tyypillistä tarinaa, jota kerrotaan puhut- taessa filosofian väestöllisistä haasteista. Kuten *The Timesin* artikkeli raportoi, ja kuten filosofinen blogosfääri vahvistaa, naisten ja ei-valkoisten vähyydestä syytetään usein heitä itseään. Ehdotetaan, että filosofian ”kova- otteinen ja töyssyinen” väittelytyyli saattaa käännäyttää

alalta naisia ja ei-valkoisia miehiä. Looginen seuraus: meitä ei ehkä ole tehty niin vaativalle alalle.

*

Aikanani maisteriopinnoissa uskaltauduin esittämään liudan skeptisiä kysymyksiä Roderick Chisholmille, yh- delle maailman kuuluisimmista filosofiista, hänen tietoe- teoriaa käsittelevässä seminaarissaan. Tukeuduin amerikkalaiseen pragmatismiin ja Wittgensteiniin; Chisholm oli tunnettu foundationalisti. Hän pyyhki minulla lattiaa, osoitti kysymykseni höttöisiksi ja nauratti luokkaa kun- nolla. Tapahtuma ei yllättänyt minua, mutta sen sijaan yllätyin siitä, miten hän seuraavana päivänä tuli luokseni opiskelijatiloissa ja kysyi lempeästi, oliko kaikki kun- nossa. Vastasin ”Kyllä, tietenkin”, mikä oli totuus.

Olin tarkkaillut Chisholmin pedagogista tyyliä kahden vuoden ajan, ja tunsin hänen taitonsa muuttaa opiskelijan eriävä mielipide – luokan riemuksi – merki- tyksettömyyttä tutisevaksi hyytelöksi. Ihailin hänen ky- kyjään. Mutta halusin silti nähdä, kuinka hän vastaisi tiettyihin kysymyksiini. Chisholmin vitseistä huolimatta hänen vastauksensa kysymyksiini saattoivat paljastaa jotain oleellista filosofisesta vastaamistavasta. Se oli täy- dellisen oikeutettua filosofista vuorovaikutusta, jota hän hieman elävöitti pitääkseen oppilaansa hereillä.

Chisholmin filosofinen terävyys ja retoriset kyvyt tekivät hänestä yhden parhaista filosofiista tuolloin ja edelleen. Kuitenkin hän oli aikanaan epätyypillinen herkkyydessään argumentaatioareenan käytännön olo- suhteille. Hän kunnioitti minua riittävästi kohdellakseen minua kuten kaikkia muitakin vastaanvääittäjiä, mutta hän ei myöskään halunnut minun jättävän leikkiä

”Liian useat filosofit hyväksyvät ajatuksen, jonka mukaan totuus saavutetaan parhaiten ajatusten markkinoilla, jossa kaikki keinot ovat sallittuja.”

sikseen. Koska meitä oli vain kaksi naista luokassa, hän tiedosti, että saattaisin kokea syrjäyttämistä johtuvaa ahdistusta julkisen esiintymiseni vuoksi.

Kysymys ei ole yksinkertaisesti väittelystä vaan siitä, miten sitä käydään. Liian useat filosofit hyväksyvät ajatuksen, jonka mukaan totuus saavutetaan parhaiten ajatusten markkinoilla, jossa kaikki keinot ovat sallittuja. Mutta aggressiiviset tavat, joilla etsitään helppoja voittoja jankuttamalla hämääriä vastaesimerkkejä, eivät johda totuuteen. Siihen ei päästä liioin sukupuolen, etnisyyden tai iän mahdollisesti suomia sosiaalisia etuoikeuksia hyödyntämällä. Ei myöskään auta härkäpäisesti kieltäytyä tunnustamasta, että filosofisetkin väittelyt käydään aina todellisissa tilanteissa, joissa piiloiset ennakkoluulot ja vääristyneet valtasuhteet rehottavat.

Kiinnostavaa kyllä joskus vastaanottavuus edistää pyrkimystä totuuteen paremmin kuin vastakkaiset argumentit: erimielisyydestä pidättäydytään niin pitkään, että ilman heitettyjä ajatuksia ennätetään koetella, viedä niitä eteenpäin ja katsoa, minne asti ne kantavat. Joskus parasta pedagogiikkaa on opiskelijan haastamisen sijaan samastua hänen näkökulmaansa. Joskus ymmärtäminen saavutetaan paremmin silloin, kun Montaignen tavoin suuntaamme skeptiset kykymme omiin uskomuksiimme, omiin näkemyksiimme. Jos väittelyn on tarkoitus palvella totuutta – me filosofit haluamme uskoa tähän ajatukseen – parhaiten se onnistuu monimuotoisissa ihmisryhmissä, ei yhdenmukaisissa.

Filosofian demografisista haasteista ei voi syyttää vähemmistöjen kyvyttömyyttä. Toisin kuin professori Chisholm, McGinn ei selvittänyt asioita opiskelijansa kanssa vaan sen sijaan jatkoi sähköpostiviestiensä terästämistä jos nyt ei seksuaalisilla ehdotuksilla niin seksuaa-

lisilla vihjailuilla. Filosofian alalla vastaavaa kohdanneet naiset (minä itse ja melkein kaikki jotka tunnen) voivat olla huolestuneita ajatuksesta, että heidän opettajansa antama älyllinen ylistys on strategisesti motivoitunutta, silmämääränään muukin kuin totuus. Se voi syödä heidän itseluottamustaan ja varmasti rampauttaa väittelyä. Mikä tietenkin voi olla täysin tarkoituksellista.

Suomennos Elina Halttunen-Riikonen

(alun perin: *What Is Wrong With Philosophy? The New York Times. Opinionator-blogi. 3.9.2013.*
<http://opinionator.blogs.nytimes.com/2013/09/03/whats-wrong-with-philosophy/>)

Suomentajan huomautukset

- 1 Vuonna 1900 perustettu The American Philosophical Association (APA) on maan johtava filosofien järjestö. Vuonna 2011 uutisoitiin sen järjestämien monipäiväisten rekrytointitapahtumien kriittistä. Rekrytointi asetti epäoikeudenmukaiseen asemaan naishakijat, joilla on pieniä lapsia. Anna North, Female Philosophers Object to Sketchy Job Interview Parties. *Jezebel*. 12.12.2011. <http://jezebel.com/5867298/female-philosophers-object-to-sketchy-job-interview-parties>
- 2 Alcott viittaa samassa Opinionator-blogissa 2.9.2013 julkaistuun Sally Haslangerin tekstiin ”Women in Philosophy? Do the Math”. Haslanger käsittelee Yhdysvaltain tilannetta tilastojen pohjalta: ”Vaikka suurin osa filosofeista ei näinä päivinä olekaan vanhoja parrakkaita miehiä, suurin osa ammattifilosoifeista on miehiä – itse asiassa valkoisia miehiä. Miltei kuka tahansa yllättyy siitä, että naisten prosenttiosuus filosofiassa tohtorintutkinnon suorittaneista on alhaisempi kuin suurimmassa osassa luonnontieteitä.” <http://opinionator.blogs.nytimes.com/2013/09/02/women-in-philosophy-do-the-math/>